

SPECIMINIS ACADEMICI,
DE REVELATIONE,
PARS PRIOR, SIVE PHILOSOPHICA.

CUJUS CONTINUATIONEM ALTERAM,
CONS. FAC. PHIL. IN REG. ACAD. ABOËNSI,
PUBLICO EXAMINI MODESTE OFFERUNT

FRANC. MICH. FRANZEN,

PHIL. PRACT. ET HIST. PROF. REG. ET ORD.

ATQUE

GABRIEL HIRN,

STIP. REG. TAVASTENSIS.

In Audit. Maj. d. 8 Junii 1803.

Horis a. m. confvetis.

A B O Æ, typis FRENCKELLIANIS.

idea sola virtutis contemplanda, finem destinationis suæ obtinere possint.

§. 6.

Sed nimis forte, adeoque nihil, hac argumentatione probasse tibi videamur. Inde enim colligi posse dicas: apud gentes, qui revelatione caruerunt, nullam existisse virtutem & religionem; quod vero asertum non modo profanæ historiæ, sed sacræ etiam scripturæ testimonio repugnat, Rom. 1. 19. 21. 2. 14, 15. Apolt. 14. 17. 17. 24. 28. Deinde si revelatio adeo necessaria fuerit, ut nulla ratio humana ea carere posset: iustitiæ divinæ vix convenerit, ut unica tantum parvula gens ante Christum natum, postea autem non nisi minima pars terræ, ea adhuc illustrata esset.

Sed observandum est; nos revelationem cuique cogitanti ita tantum necessariam statuere, si ipse sentiat, experientiam ordinariam non sufficere ad necessarias illas rationis suæ ideas de virtute & Deo objective confirmandas. Virtus autem & religio non pendent ab ipsa cognitione, quæ per se vel manca vel falsa omnino esse potest (Rom. 2. 11, 12, 13.) Sic Codrus, qui aliud non cognoverat numen, quam deos potentes, sapientes & bonos, sed neque sanctos neque fati dominos, quales in externa rerum natura apparuere, cum morti pro patria se devoveret, & honeste & religiose egit, etsi falso credidit oraculo. Neque homines, qui mortuorum apparitiones veras fuisse crediderunt, alio de immortalitate animi testimonio externo opus habuerunt. Quin, culturæ philosophicæ gradus exillit, in quo necessitas revelationis non sentitur. Ille vero non est summus, neque in eo manere potest ingenium humanum. Sic Socrates, cum sibi persuasisset, ideas, quas de summo bono, sanctissimo numine & animi immortalitate formaverat, e contemplatione mundi sensibilis realem ob-

tinere veritatem: in doctrina sua religioso-morali, ista persuasione fundata, acquiescere potuit. Non tamen perfecte acquievit. Sensit enim acutus vir infirmitatem objectivi persuasionis suæ fundamenti: practicam vero necessitatem & ulum idearum suarum respiciens, a demone eas sibi inspirari credidit. Quas deinde Plato a divina mente in humanam emanatas, & notionibus empiricis non modo anteriores, sed reali etiam certitudine præstantiores esse statuit, ut ita virtuti & religioni objektivam conservaret veritatem. Tanta enim est virtutis & religionis in animos hominum vis, ut illas firmare studentes, fulcrum illis adhibeant fictum, nec nisi phantasiæ, ingenio & arti debitum, potius, quam eas dilabi sinant. Minime igitur negamus: omni tempore & apud omnes gentes, etsi sola natura & ratione institutas, talem exstitisse virtutem, & quidem religiosam, qualis ab homine viribus naturalibus præstari potest. Atque nos ipsi, quamdiu, phantasiæ & animi juvenilis puræ & vivida face novas nobis res gratisimo splendore perfundente, persuasi manemus: cum pulcherrimam ac sublimem cœli & terræ faciem veram nobis ostendere imaginem sanctissimi numinis; tum perfectam illam humanitatem, cujus ideam innocentia nostra, nondum tentata, sibi concepit, apud homines, in terra viventes, revera exillere: tandiu alia non egemus revelatione, tandiu hæc in Deum & virtutem fides sola nobis sufficit. Postquam autem, quod cito eveniet, experti sumus, neque nos ipsos, neque alios homines picturæ illæ ideali similes esse: facile, in scepticismum moralem proni, vacillamus, nisi doctrina de Christo ejusque regno morali novam omnino nobis faciat de veritate virtutis persuasionem. Simili modo, si subtilior meditatio nos docuit, ab ideis, quantumvis habeant in cogitando necessitatem, ad res non valere conclusionem, atque diligentior externæ naturæ consideratio nobis ostendit, hanc ideas illas, quibus omnis nostra nititur virtus & religio, non confirmare: in religiosam incidamus necesse est dubitationem, quam

quam maxime periculofam, nili ad revelationem confugiendi feliciffimam nobis dederit divina providentia occafionem. Cui enim credamus: rationi an experientiae? Cum conciliari nequeant, in unum vel alterum extremum ruere nos oportet: vel vanam fruflra perfecutores ideam, vel fenfum fervituros imperio. Ita omni tempore eveniffe, hiftoria docet. Poftquam e. c. in fundamenta difciplinæ Sacrativæ subtilius inquirere pofterior inceperat philofophia: ratio humana, fibi relicta, non potuit evitare, ne aut in Epicurea prudentia, quæ virtutem nil efle nili artem vita terreftri quam jucundiffime fruendi, fibi perfuafit, aut in arrogantia Stoica, quæ dolores, mortem, totam denique naturam fe fua fortitudine superare poftè jactavit, temere acquiefceret. Neque tamen in his extremis fibi ipfi fatisfacere potuit. Aliquid enim fapientiae fuæ drefse, & Epicuræus & Stoicus non potuerunt non sentire: ille, cum natura & fortuna omnem fuam prudentiam irritam redderet, aut mors faltem voluptatem ejus finiret: hic cum apathia fua ad omnia vel perpetianda, vel peragenda, quæ fapientem decerent, nullo modo fufficere poftet.

Ex his autem elucet: alterum quoque argumentum, quo hodie contra defenfores revelationis adverfarii ejus frequenter utuntur, (inde fcilicet petitur, quod minima pars hominum ea vel olim fruuta fit, vel adhuc fruatur), etfi magni fit momenti ad refellendam theoriam Fichtii & ceterorum, qui revelationis neceffitatem eo fole fundant principio, quod totæ gentes omni deffitutæ notione & fenfu morali aliter educari non poftint, contra nos nihil valere, qui ftatuimus: rationem maxime exultant ea maxime egere, quia maxime dubitat. Haud quidem negamus, magnam efle veræ revelationis vim ad homines rudes etiam docendos & educandos; fed omnis religio poftiva, five vere divina fit, five pro divina venditetur, modo rationi politicæ & juri naturali conveniat, ad hunc fufficit finem. Quamdiu gens quædam bar-

barbara manet, externis tantum adminiculis ad legalitatem solam educari potest. Ne Israëlitis quidem agrestibus & incultis revelatio per Mosen facta, etsi vere divina, ad virtutem internam efficiendam adeo apta esse potuit, ac deinde per Christum cultioribus hominibus facta est. Neque ad rempublicam Judaicam magis, quam ad ceteras antiquas civitates constituendas & gubernandas vera revelatione opus fuisset: nisi consilium providentiæ divinæ id intendisset, ut Theocratia externæ interna quoque ad moralitatem institutio jungeretur, quæ tamen non nisi per Christum perfecta est. Externi enim juris principia in societate civili æque se probant, ac principia mathematica in praxi mechanica. Si igitur nihil aliud spectatur, nisi civium securitas & ordinis civilis conservatio: id politicis tantum adminiculis, vi cogentibus, obtineri fere potest: modo plurimi saltem civium ea imbuti sint cognitione, ut ipsi judicare possint, quibus vinculis necessarii juris externi societas civilis continenda sit. Adeoque, quamvis magna sit vera revelationis ad civilem quoque ordinem conservandum auctoritas: male tamen pretium ejus aestimant, qui illam pro politico tantum instrumento habent. Num minor fuit in patriam amor & virtus civilis Græcorum, qui immorales coluerunt deos, quam nostratum qui sanctissimi numinis puram habent cognitionem? Num ideo in mundum Christus venit, ut externum institueret jus, quod in omni societate omni tempore magistratum potentia executum est? Nonne id potius ex præcipuis ejus consiliis habendum est, ut de civili judicio, cujus summum jus non raro summa est injuria, homines consolaretur: docens scilicet, alium esse judicem omniscium & omnipotentem, qui corda & renes scrutatur, & internum & sanctissimum in alia vita judicium feret? Hoc quidem gentiles etiam aliquo modo crediderunt: sed quam incertæ auctoritati confisi! Qui vel paululum cogitavit, facile perspexit, forum Minois e. c. & Rhadamanti non esse nisi vanum & puerile pot.

poëtarum figmentum, Similiter auguria oracula & cetera gentiliuna instituta religiosa non potuit non contemnere & odio habere, quicumque honestior & cordatior veritatem amaret. Exculta igitur ratione humana, aut omnis mittenda erat religio positiva, aut ea quærenda, quæ indubiis probare posset argumentis, se esse vere divinam s). Præclarum ideoque hoc etiam habemus signum curæ singularis, qua providentia divina christianam religionem distinxit, ut Christus eo potissimum tempore doceret, quo ratio humana, in orbe Romano maxime quidem exculta, sed ob perpetua philosophiæ disidia & horrendam morum corruptelam de omni fere cum veritate tum virtute desperans, doctrinam suam maxime desideraret atque optime æstimare posset, Hodie similiter major, quam unquam, sentienda est necessitas revelationis: cum nova demonstraverit philosophia, omnia pro Dei existentia & animi immortalitate argumenta theoretica ita evidentiâ & apodictica non esse, ac plurimi hucusque crediderunt, illius vero adversarii probare pergant, morale fundamentum, quo illa religionem superstruxit, non magis sufficere. Nos certe credimus, religioni christianæ novissimam hanc in orbe philosophico revolutionem non modo non obfuisse, sed duplici etiam modo ad divinitatem ejus confirmandam conduxisse: primum quia dogmaticam rationis humanæ insolentiam, meris suis ideis nimis credentis, depressit, & ad realem illis quærendam veritatem coëgit; deinde quia Epicureismum debellavit, quo systematice constituto & sibi ipsi consentiente, nulla sane prudentioribus hominum opus esset religione.

E

Ve-

---

s) Omnibus tamen, qui in hoc venerunt dilemma, occasionem non non fuisse datam, veram accipiendi revelationem, jure quidem observes. Sed facile hæc quoque objectio cadit, si notatur: 1:o non omnia individua sinem generis in terra obtinere; 2:o singulos homines in altera vita perficere posse, quod in hac non nisi inceptum erat.

Verumenimvero hic aliquis observet: Dei saltem existentiam ante demonstratam esse debere, quam divinæ revelationi credi possit. Difficillima quidem primo adpectu hæc videtur esse objectio. Sed tollitur difficultas, si inter logicam & realem demonstrationem justa sit distinctio. Isteam Dei rationi humanæ non modo non contrariari, sed etiam ita necessariam esse, ut eam non possit non cogitare: id certe demonstratum esse debet, antequam de revelatione mentio fiat: neque ullum est sani iudicii dubium, id demonstrari posse, & demonstratum esse. Postea autem ad realem persuasionem, deum revera talem existere, qualem sibi ratio concipit, empirica desiderantur argumenta. Cum igitur pars univerti, quam nos cognoscimus, ad hanc demonstrationem non sufficiat: revelatione opus est, quæ deum esse ita probet, ut observatio v. c. novæ planetæ astronomis probat, illam revera in ea cœli parte splendere & moveri, ubi a priori jam idealem ejus sibi conceperant existentiam. Si primum contemplatio ordinis & finium, in mundo nostro physico apparentium, indubium nobis reddit: esse causam intelligentem, quæ illum effecit & gubernat, de qua ceterum ignoramus, an sit una vel plures, finita vel infinita; cur deinde revelationi non credamus, eandem intelligentiam esse omnium rerum æternam, omnisciam, omnipotentem, sanctam, verbo infinitam creatricem & gubernatricem, h. e.: Deum, quem ratio cogitat, revera existere? Modo constat, doctrinam, quæ hoc & cetera positive statuit, originem suam talibus debere viribus, quæ omnem superant prudentiam & potentiam humanam, nec nisi ad communem illam causam, quæ omnem hanc visibilem rerum naturam dirigit, postremo ordine referri possunt.

CAP. III.

De probabilitate revelationis morali, physica & historica.

Ut vero a cognitione, quam externa rerum natura omni tempore & in omnibus terræ locis hominibus offert, revelatio, de qua hic loquimur, extraordinaria *est*), vere discernatur: proximum naturæ ordinem, cujus physicam reddere rationem homines sciunt, superet, necesse est; ex quo scilicet eam non obtineri notitiam, quæ rationi humanæ necessaria est, observavimus. Multi autem hodie contendunt, neque moraliter neque physice possibilem esse revelationem.

§. 1.

Moralem ejus necessitatem, adeoque possibilitatem, ex his, quæ supra diximus, satis elucere speramus. Duas tamen adhuc repellamus objectiones. Una est: quod revelatio videatur esse quasi mutatio, vel reparatio saltem, creationis per se imperfectæ: quod vero de opere entis infiniti cogitari nequit, cum e contrario omnipotentia & sapientia ejus dignum fuerit, hanc rerum naturam ita instituire, ut illa omnem nobis necessariam notitiam auctoris sui ejusque voluntatis, sine adveniente nova institutione, praberet. Sed si æternum erat tale creatoris consilium, ut revelationem generi humano tem-

E 2 pore,

t) Jure SEILERUS l. c. Vol. I. p. 54. commendat, ut revelationem neque *immediatam* neque *supernaturalem* appellemus. Si vero placet: omnem dei mortalibus manifestationem revelationem nominare: *specialis & extraordinaria* hæc vocetur, de qua hic agitur. Sic magna evitatur confusio & logomachia. Specialis & extraordinaria potest esse revelatio, quæ neque *immediata*, neque *supernaturalis* est.

pore, quo hoc illa egeret & uti posset, mundus hic, nobis appa-rens, suppeditaret: ea facta, neque mutatus neque reparatus est æternus universi ordo, in prima jam creatione ita institutus, ut in terrestri orbe phænomena illa extraordinaria orientur, quæ eam divinam esse ostenderent. Quantilla universi particula est hæc terra? Num illius ordinem mutatum credere debemus, si in hac insoliti aliquid evenerit? Disparuisse dicuntur e cælo sidera aliqua, olim observata: num hæc revolutio cœlestis mutatio habenda est, deo indigna, universali-um naturæ legum? — Quod vero ad posterius objectionis momentum attinet: intelligere nequimus, quomodo ens infinitum & universi creator in externa rerum natura ejusque particula, quam mortales cognoscunt, illis apparere possit. Non nisi cogitari potest Deus, ideoque etiam notitiæ ejus non nisi a cogitante cogitanti tradi. Signa vero cogitationum alia non habemus, quam verba & litteras. Num igitur aliter fieri potuerit, ut cognitio dei (præter idealem illam, quæ e mente humana evolvitur) ab ipsa natura ejusque auctore & gubernatore ad homines perveniret, quam si doctor surgeret, ad homines divina legatus auctoritate?

Altera objectio continet: fide in revelationem divinam, ejus est positiva auctoritas, moralem hominis libertatem impediri. Sed non impeditur: agnitio enim auctoritatis a libera pendet persuasionem. Ne miracula quidem a legato divino patrata, etsi admirationem excitant, & signa sunt virium non mere humanarum, nos tamen vetant, ne doctrinam suam examinemus, an rationis nostræ de Deo & lege morali ideis conveniat, nec ne? Ratio scilicet & theoretica & practica fidei, revelationi habendæ, viam quasi in animo nostro præparat, necesse est. Non quidem negamus, multos homines, qui non nisi prodigia respiciunt, ad id credendum & agendum, quod illis significatur, sensuali tantum causa moveri. Sed hos quoque, ad legalitatem saltem, cum ad mortalitatem nondum maturi

fieri sint, religio positiva plenius & melius ducit, quam vis sola imperii civilis. Nobis ceterum, qui miracula ipsi non spectamus, sed narrationi tantum confidimus, libertatem moralem minime lædunt. Cur enim credimus, ea esse vera? Non ob historicam tantum fidem, sed ob moralem etiam rationem: quod doctrinam confirmant veram & salutarem, quod Deo digna, ad consilium nempe Deo dignissimum necessaria, nobis videntur.

§. 2.

Physicam deinde revelationis possibilitatem festinanter spectemus. Magnas quidem in ea statuenda inveniunt difficultates philosophi hodierni: quæ facili tamen negotio tolluntur, si delimita fuerit forma illa mirabilis, qua revelatio a cognitione mere naturali differt. Si id mirabile esse dicitur, quod Deus aut immediate inter homines efficiat, aut legibus universæ naturæ a se creatæ contrarie agat, tale aliquid nunquam exillere posse, libenter concedimus: contrarium enim est ideæ entis infiniti, quod neque hominibus immediate apparere, neque sibi ipsi contradicere potest. Si vero intelligitur factum, cujus causa proxima, hunc transcendens naturæ ordinem, quem humana scientia explorare valet, ex eo explicari nequit: ejusmodi prodigii physicam negare possibilitatem, summa foret temeritas judicii humani. Num omnes naturæ vires, vel terrestres, ab hominibus cognitæ sunt, vel cognosci possunt? Num leges fortunæ, ita ut leges motus, ullus mortaliū definire valuit? Caveamus, ne regi Indico similes simus, qui Europæ incolam, ut mendacem, ex aula sua ejecit, cum narraverat, aquam in septentrione, certo anni tempore ita durescere, ut homines & jumenta & onera portet.

Si divinam non negas providentiam, quæ omnia in moralem dirigit finem *): cur neges, illam consilia sua, quæ ex-

E 3

pe-

---

*) Si Deus creditur, qui moralem gubernat mundum, certe physici

perientia ordinaria cognosci nequeunt, eventibus extraordinariis humano generi patefacere posse? Vel in communi vita invisibilem observare manum nobis videtur, quæ non forte, sed consilio occulto, res nostras dirigit; nec raro nobis persuademus, hunc vel illum casum ad hunc vel illum moralem finem quærendum, nomine quasi summi numinis, tuta tamen libertate nostra, nos monere & excitare. Ita revelatio quædam, individualis etiam, existeret potest: in qua vero credenda & adhibenda superstitio evitanda est, omnia scilicet ad morale iudicium sanæ rationis referendo. Revelatio autem, de qua hic agitur, non individua, sed totum spectat genus humanum. Quam doctrinam, in hoc educando, providentia divina speciali adhibuit cura, eam esse vere divinam: nullum esse potest dubium. Signa autem, quibus numen sapientissimum in declaranda divinitate doctrinæ alicujus utatur, pro diversa ingeniorum cultura, quibus annuntiat, diversa sint, necesse est. Aliud enim erudito, aliud plebi est mirabile. Aliud Judæi, aliud Græci in religione Christiana admirati sunt. Illi portenta adstruere; hi autem excellentiam doctrinæ, quam viri indocti profitebantur. Multa in bibliis sacris nobis præ ignorantia linguæ, morum, institutorum, opinionum antiquarum, prodigia videntur, quæ illius temporis hominibus, quo res eveniunt, vulgaria fuerunt. Multa illis præ ignorantia

cen-

---

etiam dominus habendus est, ut hunc illi conciliare possit. Qui vero divinam providentiam ex eo capite negant, quod rerum natura, suis subsistens viribus, ea non egeat: illi æternum omnium rerum creatorem cum artifice terrestri confundere nobis videntur, qui & in tempore agit, & viribus utitur naturalibus, ante artificium compositum agentibus, neque, eo destructo, cessantibus. Omnes autem naturæ vires, si a Deo primam suam originem ducunt, a Deo etiam sustinende sunt. Quod nobis, qui in tempore vivimus, successive fieri videtur: cum apud deum ipsum (si cogitationem nostram tam alte intendere audeamus) coincidant creatio & gubernatio, utraque forte, ut ille ipse, æterna.

Causarum physicarum mirabilia erant, quæ nobis quotidiana sunt. Ut revelatio quædam extraordinaria sit, sufficit, historiam ejus res continere, peculiari divini numinis consilio ita institutas & connexas, ut causæ earum proximæ humanam superent directionem, atque admirationem movendo, mortalibus persuadeant; manum illam cœlestem, quæ omnem gubernat rerum naturam, doctrinæ ita patefactæ, cujus veritatem & moralem præstantiam ratio non potest non approbare, sigillum impresisse divinæ suæ auctoritatis.

§. 5.

Postremo autem aliquis observet; revelationem, etsi & moraliter & physice possibilem, non nisi historicam efficere fidem, omnem vero historiam esse incertam, illam imprimis, quæ solitum transgreditur naturæ ordinem.

Non negamus, aliam esse de facto historico, aliam de thesi logica sive mathematica persuasionem. Num vero ad *realem* cognitionem ullam habemus viam præter historicam? Aut nostræ credimus experientiæ, aut alienæ. Utraque quidem nos fallere potest; sed examinanda est veritas, & criticis rationibus confirmanda. Quis nostrum non æque certus est, Apostolos Petrum & Paulum existisse, quam duo ad duo addita facere quatuor?

CAP. IV.

De criteriis & definitione revelationis.

§. 1.

Exposita igitur, quantum nostris viribus & hac occasione fieri potuit, & necessitate & possibilitate revelationis: criteria, quibus vera a falsis discernatur, inde facile colliguntur. Quoad *formam*, primum *historice probabilis* sit, ut vera oriatur in facta empirica fides; deinde *positiva*, h. e. divina auctoritate omnem suam fundet doctrinam, ne scilicet cum
hu,

humana confundatur institutione: ideoque *mirabilis*, signo quodam sensuali ac singulari providentiæ divinæ distincta, quod nulla sapientia & potentia humana efficere valuit; tum vero *popularis*, ut ad omnes pertineat homines, ne arcanum fiat & politicum institutum vel sacerdotum & mystagogorum, vel magistratum & optimatum. Quoad *materiam* vero: primum nihil contineat, rationi directe contrarium; nam idem est rationis & revelationis auctor, qui sibi ipsi contradicere nequit. Sed et si nihil *contra*, aliquid tamen *supra* rationem continere potest. Deinde, cum una sit ratio theoretica ac practica, hujusque idea moralis a religiosa illius non magis separari possit, quam hac ab illa (§. 6.): coincidunt, necesse est, in revelatione, utramque confirmatura, quæstiones practicæ & theoreticæ: ita scilicet, ut omnis theoria moralem spectet finem, omnis vero praxis religiosam habeat causam. Quo facto tria oriuntur in revelatione capita: primum de Deo, moraliter spectato: alterum de virtute hominis religiose definita; tertium de vita futura, conjunctæ rei moralis & religionis sequela. Præterea autem, cum revelatio homini necessaria sit, quatenus sensibus est præditus, & ad agendum in orbe physico natus: expectandum est, ut ea ideas rationis non confirmet tantum, objectivam illis induendo veritatem, sed in sensus quoque efficaces reddat, ad vincula offerendo sensualia, sed moralia tamen, adjuvandi ad virtutem & consolandi animi humani, honeste nitentis, sed lapsu frequenti, sæpe desperantis.

§. 2.

Liceat igitur nobis *revelationem* ita definire, ut sit: *traditio historica, viribus non mere humanis effecta, doctrine popularis, quæ virtutis & religionis objectivam veritatem & practicam efficaciam, divina auctoritate, positive constituit.*